

GÖTEBORGS UNIVERSITET

No-lärare om betygens inverkan på undervisningen

Linnea Löfving

Självständigt arbete L6XA1A

Handledare: Silwa Claesson

Examinator: Miranda Rocksén

Rapportnummer: VT15-2930-L6XA1A-021

Abstract

Nyckelord: Betyg, bedömning, motivation, kreativitet, stress

I detta självständiga examensarbete undersöks lärares upplevelse av hur betygsättning påverkar deras arbete ur olika synvinklar. De aspekter som behandlas i undersökningen är motivation, stress och kreativitet. Studien är kopplad till de naturorienterande ämnena och riktar sig mot årskurs sex. Syftet med studien är att få en djupare förståelse för hur lärare upplever betygsättning och jag har använt mig av kvalitativa intervjuer för att besvara min frågeställning. Vid sammanställningen av resultaten ur intervjuerna framgick det att inom samtliga kategorier fanns en direkt och en indirekt påverkan på lärarnas arbete. Lärarnas tankar och åsikter om betygsättning i no-ämnena kunde också kopplas till den forskning som belyses under litteraturdelen och det framkom att många av lärarna i intervjuerna är väl bekanta med no-ämnets olika ord och begrepp som ligger som grund för ämnet och hur man kan undervisa om dessa. Hälften av de intervjuade lärarna berättade att de kände sig stressade medan den andra hälften inte kände av det alls.

Innehållsförteckning

Inledning	2
Syfte	2
Frågeställning	2
Centrala begrepp	3
Litteraturöversikt	5
Metod	7
Resultat	10
Diskussion	18
Fortsatt forskning	19
Slutord	20

Inledning

Under hela min utbildning har jag funderat kring hur lärare kan påverka sina elever på olika sätt. Det kan handla om hur de pratar kring sina ämnesområden, hur de betonar vissa ord eller hur de mår i allmänhet. Att vara en inspiratör för elever är för mig viktigt eftersom jag i min kommande roll som lärare vill motivera och främja elevers lärande. Man kan inte komma ifrån det faktum att man som lärare måste förhålla sig till vissa riktlinjer, där bland annat betygsättning, som också blivit ett hett samtalsämne i Sverige, inte minst i olika medier. Många anser att betygssystemet fungerar, och andra inte. Vissa lärare påverkas negativt av betygsättning och känner att det innebär stress i deras arbete. Det kan finnas en risk att denna negativa påverkan och stress som lärare upplever på sikt också påverkar deras undervisning och därav elevers resultat i skolan.

I min framtida yrkesroll vill jag vara medveten om vilka faktorer som kan spela in på mitt välbefinnande och vara förberedd på kommande utmaningar. Lärare är människor precis som alla andra och hanterar därför saker olika och jag vill undersöka hur lärare kan påverka elevers resultat i skolan.

Under många år har betyg och betygsättning varit ett föremål för mycket diskussioner och åsikter för många berörda inom skolan, såsom lärare, elever, föräldrar och politiker, men också inom olika medier. Som det ser ut nu sätts betyg första gången när eleverna går i årskurs 6, men det talas om nu betygsättning redan från årskurs 4. För att lärare skall kunna utvecklas inom sin profession kan det vara en fördel om de blir medvetna om de olika faktorer som kan påverka deras sätt att arbeta. I denna studie kommer fokus att ligga på betygssättning med förhoppningen att bidra till en ökad kunskap om hur lärare förhåller sig till betygssättning som en av de faktorer som påverkar deras arbete.

Syfte

Syftet med min studie är att få en djupare förståelse för hur lärare upplever betygsättning. I internationella undersökningar framkommer det att resultaten i svenska skolan sjunker, och en fråga är om man skall lägga fokus på elever eller lärare för att lyfta dessa resultat. I min studie ligger fokus på lärares tankar och åsikter om hur de upplever betygsättning, detta i hopp om att synliggöra aspekter som påverkar lärares arbete med eleverna. För att utveckla skolan och därav resultaten krävs kunskap i hur lärare upplever sina arbetsuppgifter. Studien är kopplad till tre huvudbegrepp; motivation, stress och kreativitet.

Frågeställning

Hur upplever lärare att deras undervisning påverkas med avseende på motivation, stress och kreativitet, inriktat på årskurs 6 i no-ämnena?

Centrala begrepp

För att i viss mån snäva in den vida frågeställning som denna studie har, har alltså tre begrepp valts. Dessa begrepp kan antas stå i relation till lärares upplevelse av betygssättning. Emellertid, eftersom detta är en empirisk studie, kommer dessa begrepp inte att utredas här på ett mer ingående sätt, utan endast mer allmänt beröras.

Motivation

Motivation är ett svårdefinierat och mångfacetterat begrepp som kan ha olika betydelser beroende på vem man talar med. Ordet härstammar från latinets ”movere” och står där för ”att röra sig”. Enligt nationalencyklopedin (2015) är motivation en ”sammanfattande psykologisk term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar ett beteende”, samtidigt som det i den svenska akademins ordbok (2015) beskrivs som ”sammanfattning(en) av de motiv som bestämmer en viljeakt”. Enligt Jenner (2004) är motivation det mest centrala begreppet inom pedagogiska arbeten.

Gärdenfors (2010) menar att det finns både inre och yttre motivation, där den inre påverkas av exempelvis intressen och tankar medan den yttre styrs av yttre faktorer, så som betyg. I detta arbete ligger dock fokus på den yttre motivationen. Enligt Lundgren & Lökhholm (2006) handlar motivation om att rikta ett destruktivt beteende och förändra det till något mer konstruktivt.

Eftersom man vet att definitionen på motivation är vid och mångsidig menar Håkan Jenner (2004) att det är svårt att komma med en allomfattande och generell betydelse för begreppet. Vidare hävdar han att motivation inte är en egenskap hos individen, utan snarare en följd av de erfarenheter man skaffat sig. Han hävdar också att finns det många faktorer som spelar in och påverkar motivationsprocessen hos en människa och om man vill ha en heltäckande bild av begreppet går det inte att bortse från någon av dessa.

Stress

Enligt nationalencyklopedin (2015) definieras begreppet stress som följande ”inom psykologisk, medicinsk och allmänbiologisk vetenskap de anpassningar i kroppens funktioner som utlöses av psykiska eller fysiska påfrestningar, stressorer (stressfaktorer)”. Stress beskrivs enligt socialstyrelsen (2009) som en obalans mellan de inre och yttre krav en människa har på sig och vår förmåga att handskas med dem. Tangen & Conrad (2009) hävdar att stress kan beskrivas som en kognitiv obalans som av vår hjärna uppfattas som bristande eller obefintliga handlingsstrategier. Upplevelsen av stress kan av människor tolkas olika och det kan enligt Ringsberg (2014) bero på vilka resurser man har. En vanlig känsla i samband med stress är känslan av oöverkomlighet. En person kan bli stressad av något som en annan kanske inte ens noterar eller märker av (Asp & Ekstedt, 2014).

Det är enligt Eriksen & Ursin (2013) en individs tidigare erfarenheter och förutsättningar som påverkar om en persons stress kan bli farlig, lockande, hotfull eller krävande. Skulle situationen vara krävande i samband med att personen i fråga upplever någon form av brist eller motgång skickas ett stimuli till hjärnan som sätter igång stressreaktioner. Stress kan inverka på en människa

beroende på oändligt många olika saker och kan enligt Tangen & Conrad (2009) delas upp i sociala, psykologiska, fysikaliska, emotionella och kognitiva faktorer.

Kreativitet

Även ordet kreativitet härstammar från latin och betyder ”skapa och producera”. Likt begreppen ovan så finns det ett flertal olika infallsvinklar om man ser till beskrivningarna av begreppet kreativitet. Vygotskij ses i många fall som en frontfigur i diskussionen om kreativitet och många uttalanden som berör begreppet kretsar kring hans tankar och idéer. Vygotskij var en utvecklingspsykolog som på 1930-talet beskrev att kreativitet är en produkt av fantasi och associationsförmåga. Men att ha idéer räckte inte för att vara kreativ, man måste ha förmågan att samla, kategorisera och realisera dem i praktiken också (Vygotskij, 1995).

Howard Gardner (1995), utvecklingspsykolog och professor i pedagogik vid Harvards universitet menar att människan i alla tider varit kreativ, men att det krävs att omvärlden uppfattar denna kreativitet och att det finns en uppskattning i den. Det råder dock delade meningar i avseende om produkten från kreativiteten måste ses som viktig och uppskattad av omvärlden. Vygotskij (1995) nämner också att närmiljön har en stor betydelse för en persons kreativitet. Han menar att varje skapande bygger på möjligheter och förutsättningar som tidigare generationer byggt upp och åstadkommit. Han menar att man bygger vidare på något som någon annan egentligen redan påbörjat. Vygotskij (1995) menar här att kreativitet i det avseendet inte är en soloprestation.

Vidare anser Gardner att kreativitet inte behöver vara situationsberoende eller bara infinna sig inom ett visst kompetensområde, utan att det är en dimension som kan infinna sig i alla typer av skapande hos en människa och ingå i alla våra förmågor. Vygotskij (1995) menar att det kan vara svårt att förstå vad kreativitet är utan att också gå in i den kreativa processen och förstå den och han resonerar här i termer som association och dissassociation. Dissassociation är enligt Vygotskij (1995) när man ser, uppfattar och urskiljer små och ofta komplicerade delar ur en helhet medan association i sammanhanget står för förmågan att kunna foga samman dessa olika delar ur sina sammanhang för att skapa nya helheter och produkter.

Sammanfattning

Motivation, stress och kreativitet kan påverka oss människor på många tänkbara sätt och i stort sett alla människor i vårt samhälle har någon form av koppling eller bild av dem. Att använda mig av svårtolkade och så mångfacetterade begrepp som dessa kan vara en risk just eftersom de är svårdefinierade och har olika betydelser för olika människor. Det kan lika väl vara en fördel att använda sig av dem eftersom människor då i relativt stor utsträckning har känslor kopplat till begreppen som kan formuleras vid en intervju kopplat till min studie. I min studie har jag valt att just se det som en fördel.

Litteraturöversikt

Betygsskalan över tid

Fram till 1960-talet användes enligt Egidius (1994) en sju-gradig betygsskala där man som elev kunde få betygen A, a, AB, Ba, B, Bc och C, där C stod för underkänt. Ju bredare kunskapsbank eleverna införskaffade sig desto mer steg betyget. Andersson (1999) beskriver att de kunskaper eleverna skulle lära sig var starkt förmedlade av lärarna och att det i stort sett handlade om att kopiera lärarens kunskaper. Enligt denna betygsskala sattes även betyg i ordning och uppförande, där man kunde få A, B, C, och D där A representerar det högsta betyget (Skolverket, 2014).

Efterträdaren till denna betygsskala blev sedan det relativa betygssystemet. Där bara en viss andel av varje betyg fick delas ut bland eleverna. Här var betygsskalan 1-5. Sedan infördes ett mål och kunskapsrelaterat betygssystem där betygen IG, G, VG och MVG kunde delas ut. Detta betygssystem fick gälla tills den nuvarande läroplanen kom ut år 2011 (Skolverket, 2014).

Nuvarande betygssystem

År 2011 infördes en ny betygsskala i Sverige som skulle bidra till att den flit eleverna lade ner på skolarbetet skulle löna sig. Den nya betygsskalan är graderad med bokstäver mellan A-F, där A representerar det högsta godkända betyg och E det lägsta men ändå godkända betyg. F står för underkänd. För att få ett B i slutbetyg krävs det att man till övervägande hälft har uppnått kriterierna för betyg A och resterande för betyg C. Detsamma gäller för betyget D, där övervägande hälft skall leva upp till kriterierna för betyget C och resterande för betyget E (Skolverket 2014).

Sjunkande resultat i no-ämnena

Enligt undersökningar som gjorts har resultaten i den svenska skolan försämrats under de senaste 20 åren i no-ämnena, PISA (2012). Enligt PISA (2012) har eleverna relativt goda faktakunskaper men när det kommer till att använda sig av dem praktiskt brister det. De försämrade resultaten gäller främst de elever som redan sedan tidigare var lågpresterande, men även pojkar överlag. De högpresterande eleverna ligger kvar på ungefär samma nivå som tidigare. Även internationellt har kunskaperna inom no-ämnena försämrats i den svenska skolan, från att ha varit bland de ledande till strax över genomsnittet (Skolverket 2008).

Jönsson (2013) menar att en påverkande faktor till att eleverna tappar lust och motivation till att lära sig inom no-ämnena är att lärarna lägger upp sin undervisning på för hög nivå, att de undervisar ”över huvudet på eleverna”, som han uttrycker sig. För att elever skall vilja lära sig något krävs det enligt Jönsson (2013) att de vet och förstår *varför* de skall lära sig ämnet eller temat i fråga och att en skicklig lärare då stoppar in ämnesinnehållet i ett större sammanhang än bara innanför skolans väggar. På så vis hävdar Jönsson (2013) att elever ges möjlighet att testa sina kunskaper som verktyg ute i samhället i stället för att endast öva in faktakunskaper för lärandets skull.

Enligt Jönsson (2013) är det viktigt att lärare kommunicerar mål och kriterier med elever och att man så långt som möjligt har samma helhetsbild av dessa. Detta anser Jönsson (2013) vara särskilt viktigt inom no-ämnena eftersom naturvetenskapens ord och begrepp lätt kan missleda eleverna på grund av deras vardagsuppfattningar. Ord som exempelvis energi är vanligen uppfattat hos eleverna som att man känner sig pigg, medan begreppet inom naturvetenskapen har en betydligt mer

komplex innebörd. Det är enligt Andersson (2008) vanligt att elever inom no-ämnena drar slutsatser från sina tidigare erfarenheter och vardagsliv eftersom man i no-ämnet behandlar teman som elever vanligtvis varit i kontakt med tidigare och då återkopplar till.

Lundqvist (2009) menar att dessa vardagsföreställningar av begreppen oftast inte stämmer överens med en vetenskapliga förklaringen och att detta kan leda till komplikationer vid inläringen. För att öka elevers förtrogenhet med dessa komplexa ord och begrepp kan man med fördel enligt Lundqvist behandla dessa begrepp inom vissa speciella diskurser i sin undervisning. Detta menar Lundqvist gör att eleverna på sikt vet vad som förväntas av dem beroende på vilket språkbruk som används inom just denna diskurs.

Kommunikationen mellan lärare och elev är enligt Lundqvist (2009) en viktig del inom no-undervisningen, detta eftersom han anser att det är vårt språk som bygger upp i stort sett hela ämnet. Det är sättet man som lärare talar om ämnet som avgör sättet eleverna kommer att uppfatta innehållet på. Lundqvist (2009) menar också på att för att höja kunskaperna inom no-ämnena kan det vara en bra ide att man som lärare lägger upp prov och redovisningar på ett sätt som gör det enkelt för eleverna att känna igen den rådande diskursen och därmed också språkbruket och tänkandet därefter. För att öka elevers prestationer menar Lundqvist att ett sätt kan vara att byta ut en del traditionella prov mot exempelvis intervjuer.

Enligt Lundqvist (2009) är det viktigt att elever i lärandesituationer lär sig att uppfatta det viktiga inom olika diskurser, att lära sig något handlar inte bara om förvärvandet av faktakunskaper utan att kunna urskilja de små men viktiga detaljerna som skiljer exempelvis en teori från en annan. Det blir då lärares uppgift att bemöta eleverna med ett material eller tankesätt som ger de en chans att uppfatta det "rätta" innehållet. Det finns annars enligt Lundqvist en risk att man som lärare bedömer elever på felaktiga grunder, eftersom de har sett förbi det viktiga delarna av ett innehåll.

Faktorer som påverkar lärares undervisning

Klapp Lekholm (2010) anser att den undervisande läraren skall bedöma och betygsätta eleverna, och detta med en stor frihet när det gäller att tolka styrdokumentens kunskapskrav. Hon menar också att det inte finns något externt system som kontrollerar att lärare i sin bedömning och betygsättning följer styrdokumentet utan det ligger i deras egna ansvar. Detta kan till stor del enligt Klapp Lekholm bero på det inrotade decentraliserade system vi arbetar utifrån, vilket ger lärare en frihet att tolka klassens behov och sedan bedöma och betygsätta därefter. Klapp Lekholm hävdar även att skolor i Sverige ser olika på hur bedömning och betygsättning skall bedrivas och har även olika förutsättningar vad det gäller bedömningsmaterial.

I och med det decentraliserade systemet finns det också en oro gällande att den likvärdighet som krävs i bedömning och betygsättning inte skall få möjlighet att uppnås. Likvärdighet innebär att betygen skall vara jämförbara över skolor runt om i landet. Enligt Klapp Lekholm (2010) tenderar lärare att anpassa sitt undervisningssätt och då också sin bedömning och betygssättning till sin nuvarande klass och klassrumssituation och i och med detta uppstår det skillnader i hur bedömningspraktiken utövas på olika skolor fortsätter Klapp Lekholm (2010). Olika städer har enligt Klapp Lekholm (2010) olika typer av elevgrupper och i vissa fall tvingas lärare fokusera nästan all sin undervisning på det svenska språket, vilket kan leda till att andra viktiga delar av undervisningen blir lidande och eftersläpande. Klapp Lekholm (2010) menar att med den stora

frihet lärare har i sitt tolkande av styrdokumentet blir likvärdigheten drabbad. Det problematiska i läraryrket ligger enligt Klapp Lekholm (2010) i att lärare samtidigt som de skall utveckla goda relationer till sina elever också skall bedöma och betygsätta dem endimensionellt, det vill säga endast utifrån förväntade kunskaper enligt kriterierna i styrdokumentet.

Som nämnts ovan kan likvärdigheten drabbas av olika anledningar och det är inte alltid att man som enskild lärare kan göra något åt det. Ofta påverkar den gemensamma syn som en skola har på kunskapskraven lärares enskilda arbete i och om detta kan det skilja sig i hur man ser på bedömning mellan olika skolor anser Klapp Lekholm (2010). Vad det är för typ av skola kan också påverka och eftersom det är levande individer lärare arbetar med så kommer förutsättningarna att vara olika på olika skolor. Ett exempel på detta är enligt Klapp Lekholm (2010) en klass där läraren tvingas lägga ner stora delar av sin undervisningstid på att förbättra de sociala relationerna i klassen i stället för sin undervisning och planering.

Metod

I den inledande fasen av mitt arbete genomförde jag en empirisk pilotstudie på en skola i en mindre stad. Tanken var att genom denna studie ta reda på vilken typ av frågor som skulle användas i mina kommande intervjuer. I pilotstudien intervjuade jag en undervisande lärare i årskurs fem, inriktat på no-ämnena. Genom pilotstudien kom det fram att mina intervjufrågor behövde förändras för att svaren skulle bli mer riktade mot ett resultat som var fokuserat. Jag ändrade speciellt de inledande frågorna i samråd med min handledare.

Jag har valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer eftersom det ger mig utrymme att styra intervjun utefter situationen och vad som anses som viktig information i sammanhanget Bryman (2011). Jag har besökt de olika skolorna där lärarna arbetar och utfört mina intervjuer på plats. Genom att styra samtalet i intervjun ges jag möjlighet att använda mina förkunskaper inom bedömning och betygsättning genom att ställa följdfrågor på sådant som jag anser vara relevant för mitt resultat. De två första frågorna är mer öppna och tanken med det är att skapa ett samtal med respondenten samt att inte redan där lägga någon värdering i innehållet. Den första frågan innebär exempelvis att läraren skall berätta om sin undervisning i no-ämnena. Vid intervjutillfällena hade jag med mig en mall för de frågor jag tänkt att ställa (se bilaga 1). Frågorna fungerade under intervjuerna som riktlinjer vilka samtalen kretsade kring. Samma mall användes vid samtliga intervjuer. Jag har både använt mig av öppna och slutna frågor, Bryman (2011) beskriver att det kan vara enklare att se ett resultat och att koda av svaren vid slutna frågor. Han beskriver också att fördelen med öppna frågor är att respondenten känner sig fri att använda sina egna ord och uttrycka sig med känslor. Ytterligare en fördel med öppna frågor är att det ges utrymme för oväntade svar som kan bidra till något nytt eller spännande i studien.

Tillvägagångssätt

Det var inte helt oproblematiskt att få tag på lärare som var villiga att ställa upp i intervjuer. Jag skickade ut e-mail till sju skolor och fick endast svar från en, där rektorn beskrev att lärarna var för stressade i dagsläget för att kunna ställa upp på en intervju. Genom kontakter fick jag till slut tag i en lärare lärare och kunde börja mina undersökningar. Jag gick sedan vidare genom att be den första intervjuade läraren om tips på andra lärare som också skulle kunna tänka sig att ställa upp. Jag har intervjuat lärare i två mindre städer med omkringliggande landsbygd och samtliga undervisare i NO-

ämnen. Dessa lärare är dessutom mitt upp i betygssättningen inför sommaren just när datainsamlingen pågick, något jag ser positivt på eftersom min studie kretsar kring betygssättning. Skulle dessa lärare vara påverkade av betygssättningen på något vis så framkommer det ganska tydligt under en intervju. En intervju tog cirka 20-30 minuter och de spelades in på iPad.

Efter att all datainsamling var gjord hade jag fem intervjuer inspelade. Jag ställde mig frågan om det skulle räcka med fem lärare men kom fram till att eftersom det varit svårt att få tag i lärare som var villiga att ställa upp och att tiden ändå rann iväg så fick jag nöja mig med dessa fem. Eftersom intervjuerna var långa och innehållsrika hade jag ändå fått ut tillräckligt av den information jag önskat för att kunna undersöka och besvara min frågeställning.

Vid granskningen av resultaten utifrån intervjuerna har jag utformat fyra kategorier, baserat på uttalanden ur intervjuerna och mina fokuserade områden. I dessa kategorier har jag sedan placerat lärarnas åsikter för att få en helhetsbild. Detta medför att en och samma lärare kan bli placerad i olika kategorier vid flera tillfällen. Dessa kategorier är följande:

Läraren

Denna kategori beskriver en typ av svar som handlar om att se till sig själv som lärare på olika sätt. Denna kategori är till största del kopplad till positiva tankar om sig själv som lärare och en tillit till ens kunskaper och erfarenheter.

Mallar

Under denna kategori hamnar de lärare som använder sig av olika typer av mallar vid bedömning och betygssättning. Dessa mallar kan vara i form av matriser från läroplanen eller mallar som skolan valt att utgå ifrån.

Tid

Under denna kategori finns två olika underrubriker; A och B. A representerar lärare som i sina intervjuer angett att tiden inte är ett problem, att den alltid finns och B står för upplevelser som tyder på att tiden hindrar lärare att utföra sina arbetsuppgifter på ett bra sätt.

Samarbete

Här handlar upplevelsen av betygssättning huvudsakligen om att samarbete är nyckeln till en framgångsrik bedömningsteknik. Till stora delar handlar det här om att lärare väljer att rådfråga varandra som stöd i deras egna bedömning men det kan också gälla samarbete elever emellan.

Urval

Eftersom det inte var så enkelt att hitta lärare som ville ställa upp i intervjuer kunde jag alltså inte välja ut vissa skolor att utföra mina intervjuer på utan fick ta de som kom upp. Därför har jag ett utspjutt urval med lärare från två olika kommuner. Av de jag intervjuat är tre män och två kvinnor. De krav jag har haft på de intervjuade lärarna har bland annat varit att de skall ha undervisat i (helst) minst tio år och vara bekväma med bedömnings- och betygsprocessen. De ska också vara behöriga i samtliga no-ämnen och aktiva undervisande lärare även där.

En kort presentation av respondenterna:

- Lärare K, kvinna, verksam lärare i Varbergs kommun. Undervisande lärare i årskurserna 4-6 i matematik och no.
- Lärare F, man, verksam lärare i Kungsbacka kommun. Undervisande lärare i årskurserna 6-9 i matematik och no.
- Lärare R, man, verksam lärare samt involverad i skolverket i Kungsbacka kommun. Undervisande lärare i årskurserna 6-9 i matematik och no.
- Lärare Ö, man, verksam lärare i Kungsbacka kommun. Undervisande lärare i årskurserna 6-9 i matematik och no.
- Lärare H, kvinna, verksam lärare i Kungsbacka kommun. Undervisande lärare i årskurserna 4-6 i matematik och no.

Etiska aspekter

Etik handlar om att man som forskare har en den etiska aspekter att ta hänsyn till. Enligt vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) finns det här fyra principer att se till; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Angående informationskravet har jag vid första mailkontakten med de lärare jag intervjuat informerat dem om vad min intervju handlar om och också vilka frågor som finns med. Detta för att lärarna skall kunna förbereda sig och för att svaren skall bli så utförliga som möjligt. Visserligen gav jag en del följdfrågor under intervjuerna så lärarna kunde i stort sett endast förbereda sig på sina egna tankar angående frågeställningarna. Samtyckeskravet innebär att man i vissa fall behöver ha vårdnadshavarens samtycke i samband med undersökningen om respondenten är under 15 år, detta anser jag dock inte berör mig eftersom jag endast intervjuat lärare som samtliga är över 15 år.

Nyttjandekravet innebär att man som forskare inte bör dela med sig av sina resultat till obehöriga och detta håller jag mig till genom att jag endast använder mig av mina intervjuer till just denna studie. Enligt vetenskapsrådet bör inte deltagande personer gå att identifiera. För att säkerställa detta har jag inte använt mig av de intervjuade lärarnas personnamn utan valt bokstäver för att representera dem.

Resultat

Här följer de intervjuade lärarnas åsikter och tankar kring hur betygsättningen påverkar deras motivation, stress och kreativitet.

Läraren

Efter att ha analyserat mina intervjuer kom jag fram till att dessa citat nedan på olika sätt berör hur respondenterna ser på sig själva som lärare.

Lärare K: "...i och med den nya läroplanen tvingas man ju som lärare att göra varenda lektion top notch och det motiverar ju mig, att min undervisning är målinriktad och bra".

Här svarar den ena läraren (lärare K) på frågan om hon anser att betygsättningsprocessen är motiverande att anledningen till motivationen egentligen inte är betygsättningen i sig, utan hur läroplanen är uppbyggd. Hon menar att LGR11 tvingar lärare att målfokusera sin undervisning och eftersom ganska mycket tid går åt till övriga elevärenden exempelvis, vilket beskrivs längre ner, så gäller det att fokusera på det viktiga innehållet under sina lektioner. K berättar också i intervjun att hon anser att det roliga med läraryrket gått lite förlorat i och med den nya läroplanen. Detta eftersom hon inte anser att det finns tid till att ta saker som uppkommer i stunden längre. Kommer det en oväntad men kanske spännande och givande fråga har hon inte tid till att besvara denna eller gå in på djupet på ett område som inte egentligen skall beröras just då. Hon berättar att det nyss varit en solförmörkelse som hon gärna hade pratat och arbetat om med eleverna, men att då tid skulle tas från sådant som hon haft inplanerat tidigare och att tid till detta inte finns.

Lärare R: ... "Ja det påverkar min motivation för mina elever har ju så fantastiskt bra betyg då. Inte ett enda E eller D, bara C och A. Det känns ju jättebra för då har jag lärt dom att tänka, och leverera enligt det uppdrag som jag har då, jag tänker ju som att om mina elever inte lyckas så är jag ju ganska dålig som lärare. Men de flesta lärare kanske inte tänker så utan kanske tänker att det är eleverna det är fel på, de gör inte läxan, de vill inte osv.."

Lärare R svarar här på samma fråga ur ett lite annat perspektiv jämfört med lärare K, han blir nämligen motiverad av betygsättningen på så vis att hans elever har så höga betyg. Han blir motiverad av att resultaten i hans klass är så höga och tar åt sig detta och tänker att det måste ha och göra med att han som lärare gjort någonting rätt. R talar mycket i intervjun om hans uppdrag som lärare och hur viktigt det är att utföra detta uppdrag på ett så bra sätt som möjligt, och att elevernas resultat här blir ett ganska trovärdigt mätinstrument. Han nämner också en hel del hur mycket en lärares egna motivation till ämnet avspeglar sig i eleverna.

Lärare Ö: ... "Betygsättningen motiverar nog eleverna mer än mig. Jag ska skapa förväntningar hos eleverna som är hanterbara och då kan jag lyfta dem och därmed deras betyg."

Lärare Ö besvarar här samma fråga som ovan på så vis att han anser att betygsättningen mer är en motivation för eleverna snarare än för honom själv. Ö säger sedan att det som i stället motiverar honom i hans undervisning och planering är att eleverna har roligt och när man som lärare kan se att

en elev verkligen har lärt sig något. Han beskriver de små stunderna som något man som lärare lever på i några veckor, för de flesta lektioner faktiskt inte alls blir som man planerat eller förväntat sig. Lyckas man ha en riktigt bra lektion där sammanhanget och kunskapen nått fram till i stort sett alla elever så skall man vara riktigt nöjd. Där i ligger hans motivation.

Lärare F: ...”öh, ingenting.” /.../ Intervjuare: ”INGENTING?” Lärare F: ”nej. hahah, ah det låter kanske kaxigt men alltså näe. Alltså vad.. nej. det gör det inte.”

Lärare F berättar vid frågan om betygsättningen påverkan hans stress att han inte blir påverkad av det i samband med betygsättning, på samma sätt som han angav att det inte påverkade hans motivation (nedan). I intervjun lät det på lärare F som att det var en ren självklarhet att han inte var stressad och han förstod inte vad som skulle kunna stressa honom. Han pratar i intervjun om att han känner sig säker som lärare och även då när det kommer till bedömning och betygsättning. Skulle en förälder, elev eller en annan lärare påpeka något så har han i stort sett allt dokumentaret och kan då redogöra för sin sak på ett professionellt sätt. Han anser här att det är viktigt att man som lärare försöker få och behålla sin status. Där ställde jag en följdfråga på vad han menade med status och då förtydligade han att man som lärare besitter en stor kompetens och i många fall är av erfarenhet som en förälder inte har i den meningen. En förälder känner visserligen sitt barn men kanske inte i det sammanhang som barnets lärare gör och då gäller det att man som lärare kan stå fast vid sin bedömning för att övertyga föräldrar vid sin professionalitet.

Lärare Ö: ...” Tycker inte att kreativiteten påverkas av betygssättning. Visst blir jag lite styrd av att målen är så tydliga men jag känner väl ändå att jag kan ha mina lektioner och tänka så som jag känner att jag vill.”

Här ställs frågan om betygsättningen påverkar ens kreativitet och lärare Ö är helt säker på att den inte påverkas. Dock medger han att han delvis blir styrd av att målen och kunskapskraven är så tydligt utformade. Här menar lärare Ö att hans lektioner blir mycket inriktade mot dessa kriterier och att det då blir en påverkande faktor i hans undervisning och planering. Då jag ställer frågan om han är nöjd med hur hans lektioner blir utformade med tanke på detta svarar han att han anser att de är starkt fokuserade mot kunskapskraven och att det bara kan vara en fördel för eleverna, resultatmässigt. Ö anser dock att han fortfarande som lärare kan tänka och styra sina lektioner på det sätt som han vill.

Lärare R: ”Ja tittar man på hur lärare sätter betyg så används ju väldigt många olika tekniker, en del kanske bara rangordnar eleverna, att de ger de bästa eleverna de högsta betygen och de sämre de lägre. Vissa andra kanske har nån slags intervallbetyg; har du mellan vissa poäng på ett prov så är det värt ett C kanske. Andra har kanske nåt relativt betygssystem men att egentligen är då dagens betygssystem ett kunskapsbaserat betygssystem där man ska undersöka olika förmågor och ur de förmågorna ska man hitta nån bedömningsaspekt. Skolverket har ju jämfört med ett simhopp, vi ska bli bra på simhopp. Förmågorna att hoppa simhopp på bästa möjliga sätt ska mätas men vad är det som domaren tittar på? Det är ju inte på själva simhoppet utan det kanske är på nån detalj som hur händer och fötter är i luften, hur ser plasket ut när man landar i vattnet? Mindre plask=högre betyg. Och då bör ju eleverna veta det, att det är ju inte den som gör bomben och skvätter mest som får högst betyg. Utan det är nånting annat som mäts.”

Lärare R diskuterar här betygsättningens komplexitet efter en följdfråga rörande att han nämnde att betygen i Sverige inte är likvärdiga. Han anser vidare att betyg används på fel sätt i Sverige och när jag frågar hur han menar förklarar han att betyg idag används som en biljett. Han berättar att elever ibland kommer till honom på vårterminen i nian och berättar att de saknar 15 poäng för att komma

in på en speciell gymnasielinje. Lärare R diskuterar då att det kan bli svårt och komplicerat för lärare att ta ställning, eftersom för lärare handlar betygen inte om poäng utan om kunskaper som mäts. För elever ligger fokus på något helt annat, nämligen att betygen representerar biljetter snarare än förvärvade kunskaper. R menar här att det kan bli svårt för lärare att betygsätta om elever och lärare har en så olik bild av betygens betydelse.

Lärare R belyser också vikten i att fokusera stora delar av no-undervisningen på de olika ord och begrepp som används där. Han säger att no-ämnet i stort sett handlar om och innehåller tre förmågor, nämligen att värdera kunskap (ta till sig information), driva systematiska undersökningar (labba) och den tredje förmågan är då att använda begrepp, att resonera i flera led, hitta olika samband, arbeta med modeller. R förklarar sedan att eleverna på skolan där han arbetar får ett sammansatt betyg i no-ämnena och att han själv har varit med och bestämt det. Han anser alltså att det är bra. I och med de tre förmågorna ovan så anser R att det är samma innehåll i alla ämnena (kemi, biologi och fysik). Kan en elev följa instruktioner och resonera kring begrepp när de arbetar om exempelvis optik så kan denne elev till största sannolikhet det även då de arbetar om olika djurarter eller laborerar också. Han säger att han tror att det ligger mycket i elevens egna intresse och att det då styr hur det går i de olika områdena. Lärare R anser att han tycker att det är lätt att samtala med eleverna kring dessa tre förmågor och att det oftast handlar om att de behöver utveckla sin begreppsförståelse.

”Det är ju så att nu på våren så skall alla kunskapskrav kokas ner i en bokstav som ska stå för elevens kunskaper och skulle det vara så att en elev är dålig på att resonera och ta ställning ex. så ska det avgöra den största delen av hans/hennes betyg. Även om han/hon kanske klarar av de andra förmågorna på B eller A-nivå. Det kan ju inte bli mer än ett D då. Så liksom, det är lite knepigt. Men jag kan ju också tänka att då kanske inte jag har tittat tillräckligt noga på den eleven just där, det kanske finns mer att ta reda på, kanske på ett annat sätt. Jag tänker att jag som lärare kanske inte har gjort ett bra jobb just där. Får eleven inte bra på ett prov så kanske man ska ställa sig frågan om vad som hade hänt om eleven hade pratat med mig om innehållet istället. Så att jag tror att om en lärare är osäker så måste man hitta andra vägar att komma fram till eleven. En 13 åring som kanske inte är så stark skriftligt och inte kan leverera en godkänd text om känslor kanske kan spela in en film där den får prata om sin syster med anorexi, eller när jag var mobbad i fyran som får håret att resa sig på armarna. Det finns mycket i dem. Och det vill vi ha fram. Det är därför jag vill ha en öppen atmosfär, med glädje.”

Lärare R diskuterar vidare om hur man som lärare kan nå sina elever och lägger stor vikt på sig själv som lärare och att det ligger i hans ansvar att ge alla elever chansen att visa vad de kan. Han pratar här om att ställa sig frågan om man verkligen som lärare gjort ett bra jobb om en elev har ett betydligt lägre betyg i ett visst ämne jämfört med de övriga. Att ge elever tillfällen att visa deras kunskaper med hjälp av andra hjälpmedel, exempelvis film kan enligt R hjälpa en elev i detta fallet. Det han hela tiden lyfter är att det är hans jobb som *lärare* att se till att dessa chanser ges.

Mallar

Citaten under denna kategori har gemensamt att de på något sätt berör system eller modeller som lärarna använder sig av vid bedömning och betygsättning. En ofta förekommande kommentar under intervjuerna var att lärarna upplever dessa mallar som ett stöd, vilket ger dem en extra säkerhet.

Lärare F: "...jag skulle vilja säga ingenting alls. ömm...faktiskt. /.../ Där är det helt andra grejer som driver mig. Jag får väl nästan tycka att betyg är något nödvändigt ont och att det oftast brukar stämma bra överens med den uppfattning man som lärare har om eleven sedan innan. Så nej det skulle jag inte vilja säga att det är någon drivkraft eller motivation."

Lärare F angav vid frågan om betygsättningen motiverar honom under intervjun att det inte var en motiverande faktor i hans arbete. Han berättade också att betygsättning bara är en del av det stora hela och att det är ett nödvändigt ont. Han har utarbetade system som han använder sig av vid betygsättning som han anser fungerar bra och säger att om han använder sig av dessa så är betygsättning ingen stor grej, det är bara en del av allt annat.

Lärare Ö: "Min undervisning i NO-ämnena bygger väldigt mycket på laborationen som ett medel att förstå sin omgivning. Problemlösande, kreativitet är två viktiga ingredienser. Eleven blir aktiv och tycker då också att NO är roligt. Jag koncentrationsläser mina NO-ämnen dvs ett ämne i taget. Jag kan också samläsa ämnena som hänger ihop ex öga/optik. Det ger ett ökat fokus för eleverna och bättre resultat. Jag laborerar så gott som varje lektion, och har hellre många små enkla laboartioner än en svår. Viktigt att alla elever känner att de lyckas! Jag försöker också hitta naturliga kopplingar med andra ämnen t ex sex/samlevnad, så man åtminstone ägnar samma tid under en termin åt detta i flera ämnen."

Lärare Ö berättar här om sin undervisning i no-ämnena och säger att han arbetar med ett no-ämne i taget och lägger stor vikt på att elever skall få känna sig duktiga och att de lyckats. Han säger att praktiskt arbete leder till ökat engagemang hos eleverna. Även lärare Ö pratar om att det är viktigt att eleverna uppfattar no som roligt och att han arbetat som NO-lärare i 30 år. Cirka 20-30% av hans elever väljer efter avslutad grundskola ett gymnasieprogram inriktat mot naturvetenskap. Han berättar även att han har mycket goda resultat i nationella proven. Ö säger att han är nöjd med sitt sätt att arbeta och att han har rutiner och strukturer som hjälper honom. Han menar att man som lärare måste lära sig att ställa rimliga krav på eleverna och att de så ofta som möjligt får känna att de lyckats. NO skall vara roligt och det gäller då enligt Ö att också som lärare ha det inställningen.

Lärare H: "Betygsättning påverkar nog min motivation tror jag, men det handlar nog mer om hur vi arbetar med kunskapskraven tillsammans i arbetslaget. Det känns ju tryggt att veta att man har stöd från andra lärare."

Vid frågan om betygsättning påverkar ens motivation berättar Lärare H att hon arbetar mycket i sitt arbetslag med utarbetade system gällande hur de skall undervisa utefter kunskapskraven. De arbetar tillsammans med temaarbeten som berör de centrala innehållet i flera NO-ämnen samtidigt och hon säger att det är ett arbetssätt som hon trivs mycket bra med och att det är det som motiverar henne. Man skulle kunna säga att lärare H inte direkt motiveras av själva betygsättningen, utan snarare hur hon tillsammans med sitt arbetslag arbetar *mot och med* kunskapskraven. Tankar och åsikter av denna sort skulle lika väl kunna placeras under rubriken "samarbete", men valde att ha den här eftersom det berör strukturer och utarbetade mallar till största del.

Tid

Nedan berörs tidsaspekten. Ur analysen av intervjuerna samlades här de tankar som på något vis relaterade till tid, eller eventuellt tidsbrist. Några av citaten här är kopplat till en stressfaktor, andra något helt annat.

Grupp A

Lärare R: ...”Den är avgörande liksom. Den påverkas inte alls av betygsättning, utan snarare, kan jag vara kreativ och att det händer saker i klassrummet och att vi har roligt tillsammans och att man kan ta bollar på uppstuds så att eleverna känner att här händer det grejer. Jag är inte sådär mycket för struktur, det finns nån slags grundläggande struktur men det mesta händer ju liksom när man får idéer. Då hoppas jag att de lär sig mer och då påverkar det betyget.”

Lärare R säger i sin intervju vid frågan om betygsättningen påverkar hans kreativitet att den inte alls gör det. Han menar att det som i stället påverkar är att han känner att han kan skapa ett roligt och intressant klassrumsklimat där elever och lärare kan samverka och ta saker som de kommer. R betonar en hel del under intervjun vikten av att ha kul under no-undervisningen. No-ämnet är enligt R ett intressant ämne där man kan ha mycket roligt tillsammans med eleverna, samtidigt som de självklart måste vara medvetna om att de blir bedömda på sina prestationer. R berättar vidare att han inte är så mycket för struktur under sina lektioner, men att han självklart har en grundläggande struktur men att det som skapar hans kreativitet är det som sker i nuet. Han vill i sin undervisning kunna, som han medgav i sin intervju ”ta bollar på uppstuds”. R diskuterar under intervjun att han behöver vara spontan i sin undervisning för att kreativiteten skall kunna finnas och att han inte är mycket för struktur. Jämför man lärare K, som angav att strukturen i kunskapskraven tog bort det roliga i läraryrket så ser R det på ett helt annat sätt.

Lärare F: ...” Tiden finns alltid, så är det. lektionerna förändras ju, jag försöker ju utvärdera mig själv efter varje arbetsområde om vad som har varit bra och så men. Och om det är nåt eleverna inte hängt med på riktigt och vi skulle behöva köra det en vecka till, ja då får vi la göra det då. Jag menar det centrala innehållet är ju ändå så brett så det går ju att ta med saker man missar i andra arbetsområden och så.”

Intervjuare: ”Men du känner att du har tid till det? Att bedöma alla och kolla alla kunskapskrav för alla elever?”

Lärare F: ”Öh, nae. Men det stressar mig inte för om det skulle vara så att eleven eller elevens föräldrar skulle undra då är jag inte det minsta rädd för att ta den diskussionen om vad det är jag grundar betygen i. jag har allt mer eller mindre dokumenterat, eller i alla fall så att jag kan tala om mina upplevelser för eleven om vad det är som jag värderar som är viktigt och vad som läroplanen värderar.”

Lärare F medger vid frågan om hans kreativitet blir påverkad av betygsättningen att tiden alltid finns. Han menar här att de lärare som anser att det tas tid från andra håll eller att kunskapskraven är så strikta helt enkelt prioriterar bristfälligt. F hävdar att man som lärare behöver kunna avgöra i stunden vad som är viktigt att lägga ner sin tid och energi på, just eftersom den är ganska begränsad, men att den som sagt alltid finns. Jag ställde i samband med detta en följdfråga på om han känner att han har tid till att bedöma och kolla av alla kunskapskrav för samtliga elever. Svaret jag fick var ett självsäkert ”oh, nae” och som följdes av ännu ett utlägg om hans dokumentationer.

Jag placerade detta citat under kategorin *tid* eftersom jag anser att det största budskapet F kom med här handlade om tidsaspekten och det var han helt övertygad om, att tiden *alltid* finns. Dock hade jag lika gärna kunnat placera det under samarbetskategorin eller lärarkategorin eftersom båda de delarna också berörs.

Grupp B

Lärare Ö: ”...Min stress ökar av betygssättningen framförallt när det gäller niornas avslutningsbetyg. /.../ Det som påverkar mig allra mest negativt är all tid som försvinner i svensk skola på massa jippon eller andra aktiviteter. Vi skulle kunna ge eleverna så mycket mer NO om vi fick ha våra lektioner. Det är det mest stressande! Det försvinner så mycket tid!”

Lärare Ö berättade vid frågan om betygssättningen påverkade hans stress att han mest känner av stress i samband med niornas avslutningsbetyg men även att så mycket tid går bort och att det stressar honom. Han berättar att han anser att mycket tid, speciellt från NO-ämnena går bort och att om han fått den tid som ämnet kräver så hade det inte varit några problem.

Lärare K: ”...Den påverkas jättemycket. Oerhört mycket. På gott och ont. Hade jag fått jobba som det är tänkt hade det inte varit några problem. /.../ Men det är så mycket annat på en skola, elevärenden som gör att fokus tas från planering och bedömning, många gånger hamnar det i sista hand fast det borde ligga först. Planeringen faller, man får hoppa in och vicka som man får reda på i sista sekunden, det gör att ens egna planering hackar och man hamnar efter, vilket skapar stress. Så igen, organisatoriska faktorer som är bakomliggande till stressen. Inte betygssättningen i sig. Jag anser att det blir mycket fakta, tung fakta som skall läras in. Kunskapskraven är tunga speciellt i fysik. Det ska hinnas testas flera gånger, vilket är väldigt komplext, ångest kallar jag det.”

Samma fråga om stress ställs här till lärare K och likt lärare Ö pratar lärare K om tidsaspekten under sin intervju. Hon menar att om tiden för ämnet hade funnits så hade hon kunnat göra sitt arbete utan stresspåverkan. Hon berättar att det inte är hennes egna förmåga att bedöma och betygsätta som brister utan att hon tvingas göra mycket annat som tar tid från det viktiga. Lärare K pratar också mycket om sin planering som ofta faller. Hon planerar enligt läroplanen och kunskapskraven och ofta så avbryts hennes planer för undervisning eftersom hon helt oväntat tvingas hoppa in och vicka i exempelvis idrott. Då tas tid från hennes ämne och då blir hennes arbete med kunskapskraven lidande.

Lärare K: ”...” Jag tycker att mina lektioner blivit bättre på många sätt, nya läroplanen har hjälpt mig att strukturera och att vara mer målfokuserad, att förmedla tydligare till eleven vad de ska uppnå. På ett sätt så tycker jag att lite av det roliga med läraryrket har försvunnit eftersom man inte längre har tid till att gå in på djupet på saker som kommer upp just i stunden. Till exempel så var det ju en solförmörkelse alldeles nyss, och den hade jag ju velat prata om med eleverna, men då skulle ju det ta tiden från det jag hade planerat sedan tidigare och det funkar inte.”

Lärare K berättar vid frågan hur betygssättningen påverkar hennes kreativitet att den påverkas på olika sätt. Hon upplever att hennes undervisning och lektioner har blivit bättre på många sätt sedan den nya läroplanen infördes. Hon säger att det hjälpt henne att bli mer strukturerad och fokuserad på det viktiga innehållet. Vidare medger K att detta i sin tur påverkar hennes elevers resultat. Hon menar att om hon själv utformar och undervisar på ett strukturerat sätt där innehållet i läroplanen blir fokuserat kommer detta att påverka elevernas betyg positivt. Lärare K pratar också i sin intervju om att hon anser att roliga delar i läraryrket har försvunnit. Hon berättar att hon gärna hade velat ta

saker som kommer upp i exempelvis helklassdiskussioner ett steg till, men att tiden till detta inte finns eftersom det då skulle påverka hennes redan befintliga planering negativt.

Samarbete

Nedan följer citat och kommentarer som på olika sätt berör samarbete. Det kan exempelvis handla om att lärare tar hjälp av varandra i sitt arbetslag för att gemensamt fatta beslut.

Lärare R: ...”inte nu, men förr var det det. Jag ser på många kollegor som är stressade, för att de står inför stora och svåra val. Att sätta betyg är en väldigt komplex process där inte alla passar in i mallen och där vi måste hjälpa och stötta varandra. Om jag känner att jag har missat lite i det här med källkritik så kan jag ju bara gå till en annan lärare och kolla hur det var med den här och den här eleven i SO:n. Och oftast så stämmer våra upplevelser bra överens och då har jag ju mer att utgå ifrån. Det förstärker att jag är på rätt spår.”

Lärare R berättar vid frågan om betygsättningen påverkar hans stress att han var mer stressad förr när det kom till betygsättning. Jag frågade då vad det kan ha varit som stressade honom och han svarade att han inte kände sig så erfaren och att han inte hade rutinen. Han nämner att han vet om att många kollegor är stressade och berättar att de upplever att de har stora och svåra ansvarsområden och att det blir en stressfaktor för dem. Vidare hävdar lärare R att alla människor inte passar in i mallen när det kommer till att sätta betyg. Han menar här att det krävs disciplin och struktur för att kunna göra det på ett bra sätt. Han menar att man måste kunna se det lite ”ovanifrån” för att få en helhetsbild av en elevs kunskaper, eller då bristande kunskaper. Lärare R menar på att han nu för tiden inte blir stressad av betygsättning och att detta beror på att han har en rutin och att han arbetar på ett sätt som han märkt fungerat över en längre tid. Han berättar att om han känner att han missat en del i ett kunskapskrav så kan han gå till en annan lärare som han vet har behandlat just det kunskapskravet i ett tidigare arbete och se över hur en viss elev presterat där. På så vis får lärare R mer kött på benen och han berättar vidare att det oftast stämmer överens med bilden han hade om elevens kunskaper sedan innan. Han säger att lärare arbetar i ett lag och att man därför bör ta hjälp av varandra så ofta som man kan.

Lärare F: ”När jag lägger upp undervisningen så försöker jag tänka att det ska vara så varierat som möjligt, med ett stort fokus på att elever ska lära sig att ta ut vad som är viktigt i texter alltså att läsinläring. Det är ju MER nya ord i NO-ämnena än vad det är i engelskan. Ord som betyder en sak hemma men en annan sak i fysiken. Mycket begrepp och ordförståelse. Och sedan försöker jag blanda det här med arbete i grupp kring större begrepp då, så att elever kan skapa sig bilder av vad det är för nåt. Typ energi eller ljus. Dessa större moment står ju i kursplanen. Vi försöker att titta på dem på så många olika sätt som möjligt. Jag försöker att arbete så mycket som möjligt i grupp, som jag bestämmer, alltid. I min tidigare lärargärning så tyckte jag det var roligt att nivågruppera, vilket jag är helt emot nu, det kommer inte förekomma, utan försöka ha så heterogena grupper som möjligt.

Lärare F berättar här om sin no-undervisning och diskuterar vikten av att känna till de olika begreppen inom NO-ämnet. Han säger i intervjun att det tillkommer fler okända begrepp där än vad det gör i engelskan, han nämner också att dessa begrepp betyder en sak hemma men ofta en helt annan sak i fysiken. Lärare F säger också att det är viktigt att behandla dessa begrepp ifrån många olika håll och i olika gruppkonstellationer. F pratar om att han vill ha eleverna lite ”på alerten” och säger då att det finns en metod som bygger på att man som lärare under gruppdiskussioner drar

glasspinnar med elevernas namn på, den som får sin pinne dragen får svara på frågan. På samma sätt har F valt att arbeta med sina grupparbeten, där han själv alltid väljer gruppkonstellationerna. Han säger att han vill att eleverna skall fungera i olika grupper med olika typer av människor och att de skall kunna prata inför klassen utan att känna pressen att hela tiden svara rätt, det kan vara okej att gissa ibland också. F berättar att det ofta är ”missarna” som för ett område framåt. Då jag ställer frågan om hur han oftast redovisar sina arbeten svarar han att det alltid är olika, men mycket IKT.

Då jag frågar om hur han oftast lägger upp sin undervisning berättar han att den ofta kretsar kring öppna/genuina frågor. En lektion eller arbetsområde inleds ofta genom att han har med ett föremål i klassrummet som det sedan händer något med, exempelvis en ballong som fastnar på väggen. Han ger sedan eleverna tid att fundera själva över varför det kan vara så att den fastnar, sedan får de prata två och två, sedan i en grupp om fyra och sist i helklass. F säger att kunskapen då oftast finns i gruppen, även om kanske inte varje enskild elev har den.

Lärare H: ”Min kreativitet påverkas ju på ett sätt av betygsättningen, mina lektioner tvingas ju behandla de kunskapskrav som finns och det gör vi på många olika sätt. Jag tror att jag känner mig kreativ under mina lektioner men att jag i planeringen kanske blir lite låst och, ja, jag skulle nog säga smalt inriktad mot målen.”

Lärare H berättar här vid frågan om betygsättningen påverkar hennes kreativitet att hon anser att hennes kreativitet påverkas av betygsättningen, men även här skulle jag säga att det handlar om en indirekt påverkan. Detta eftersom det inte är själva betygsättningen i sig som påverkar hennes kreativitet utan det handlar snarare om att kunskapskraven har en sådan stor del i hennes planering och undervisning. Detta anser hon under sin intervju både skapar kreativitet och styr in henne på smala banor som i stort sätt endast handlar om kunskapskrav och mål. H berättar att hon under sina lektioner känner sig kreativ eftersom hon känner att hon kan undervisa sina elever om det som uppkommer i stunden, men att hon i planeringsfasen ofta känner sig låst på grund av att kunskapskraven är så många och stora, vilket i sin tur kopplas till betygsättning.

Diskussion

Resultatet av studien gav många olika infallsvinklar på hur man som lärare känner och ser till motivation, stress och kreativitet, kopplat till betygsättning. Det visade sig genom intervjuerna att flertalet av lärarna anser att ord och begreppsförståelse är en viktig och central del inom no-undervisningen. Detta kan bland annat kopplas till Lundqvist (2009) som hävdar att man som lärare bör behandla de olika begreppen inom olika diskurser, där eleven på sikt lär sig att anpassa sitt språkbruk utefter. Andersson (2008) menar att är no-ämnet abstrakt för eleverna och att det kan vara svårt för dem att visualisera sina kunskaper. Med tanke på detta så är det positivt att de intervjuade lärarna är medvetna om dessa begrepps vikt i ämnet och att de arbetar med dem kontinuerligt. Speciellt lärare F och R arbetar mycket med olika multimedier och IKT i sin no-undervisning och berättar i sina intervjuer att det är ett arbetssätt som kan stärka elevers motivation till ämnet, vilket på sikt leder till en ökad begreppsförståelse.

Vad det gäller motivation så kan jag urskilja tre olika typer av svar utifrån mina intervjuer. Det första handlar om att läraren inte alls känner att betygsättningen är en motiverande faktor, det andra handlar snarare mer om indirekt motivation och det tredje säger att läraren upplever sig motiverad av betygsättningen. De lärare som svarat att betygsättningen inte motiverar dem har i sina intervjuer angett vilka andra faktorer som då istället motiverar dem. Det kan röra sig om att se elever utvecklas eller att man helt enkelt brinner för sitt ämne. Med indirekt motivation menar jag i detta sammanhang att lärarna inom den svars-kategorin blir motiverade av arbetet *mot* betygsättningen snarare än själva betygsättningsprocessen i sig. För att tydliggöra här säger lärarna här att det beror på hur läroplanen är uppbyggd och att ens undervisning blir strikt målfokuserad och strukturerad och att det i sin tur gynnar elevers resultat. I den sista kategorin placeras endast en lärares svar och det handlar om att denne upplever sig motiverad direkt av betygsättningen. Här anser läraren att det beror på att hans elever har såpass höga betyg och att det i sig är motiverande för lärarens arbete.

Stressfaktorn kan likt motivationsfaktorn delas in i olika svars-kategorier baserat på lärarnas svar. Hälften av de intervjuade lärarna angav i sina intervjuer att de känner sig stressade i samband med betygsättningen. Resterande säger sig inte uppleva någon stress. De lärare som upplever stress säger att det beror på att mycket tid går bort från NO-ämnet och att deras planering då faller. Det kan handla om att de behövs som stöd i en annan klass eller något annat oförutsägbart som påverkar som idrottsdagar eller andra utflykter. Lärare berättar här om att de skulle vilja ägna mer tid åt själva undervisningen och planeringen inom NO-ämnena men att de tvingas lägga den tiden på annat som föräldrar, elevärenden och så vidare. Lärare K uppger i sin intervju att hon inte upplevt denna stress om hon fått lägga ner sin tid på det som det är tänkt. De lärare som sagt i sina intervjuer att de inte upplever någon stress relaterat till betygsättning beskriver här några av de metoder och strategier som de använder sig av här och som då leder till att de upplever att de har koll och har en struktur som håller vid betygsättning. Det kan handla om dokumentation då lärare kan uppleva en osäkerhet angående föräldrars kritik mot deras bedömning. Har man då som lärare F beskriver i sin intervju elevers prestationer dokumenterade kan man vid eventuell föräldrakontakt återgå till dessa för att, som F uttrycker sig, ”visa att man är professionell i sin yrkesroll”. De lärare som i intervjuerna uppgav att de inte kände av någon stresspåverkan relaterat till betygsättning hade i grunden en lugn inställning till läraryrket och ansåg att tiden alltid finns, att det endast handlar om att prioritera det viktiga.

Kreativitet kopplat till betygsättning påverkar lärarna på olika sätt. Lärare K säger att det bidrar till kreativitet samtidigt som hon säger sig uppleva sig återhållen i sin undervisning. Det bidrar till

hennes kreativitet på så vis att hon känner att hennes undervisning är bättre än vad den var innan, den är mer målfokuserad och strukturerad. Hon berättar att eftersom hon vet om att hon skall sätta betyg på sina elever så arbetar hon mycket med de olika kunskapskraven på olika sätt för att vara så förberedd som det går när det väl är dags. K säger också i sin intervju att hon upplever de roliga delarna i läraryrket är borta nu i och med den nya läroplanen och betygsättning från årskurs 6. Hon berättar att hon känner sig otroligt stressad över allt som hon inte hinner med och att hennes lektioner endast fokuserar det som behövs utifrån kunskapskraven, inget annat hinns med. Jämfört med lärare R som är helt tvärtom i denna fråga, som blir inspirerad och motiverad av att ta, som han kallar det ”bollar på uppstuds” i klassrummet. R arbetar inte utifrån någon speciell struktur utan vill skapa lärande tillsammans med eleverna och tar vara på det som kommer upp just i stunden. Lärare Ö säger på ungefär samma sätt som lärare K att han blir styrd av kunskapskraven i sin undervisning och att de har en stor påverkande faktor även i hans planering.

Lärare F diskuterar tidsaspekten kopplat till kreativitet. Han är fast bestämd i att betygsättning inte påverkar hans kreativitet, men att den är ”helt avgörande”. Till skillnad från lärare Ö och K anser här lärare F att tiden alltid finns, ”det är inget snack om saken”. Det handlar enligt F om att kunna sålla bort sådant som inte skall påverka en, ”annars blir man uppäten”.

Likt Klapp Lekholm (2010) menar lärare R att lärare använder sig av olika bedömningstekniker och att detta påverkar elevers resultat. Lärarna Ö och F berättade speciellt om sina egna tekniker som de ansåg fungera bra för just dem och deras teknik, dock saknades under intervjuerna en helhetsbild över skolans utarbetade betygssystem.

Lundqvist (2009) menar att det är det svenska språket som bygger upp NO-ämnena och att de olika begreppen då blir en stor del av ämnesläran. Lärare F säger under sin intervju att det tillkommer fler nya ord i NO-ämnet än vad det gör i engelskan, detta kan ha att göra med att barn idag i större utsträckning använder sig av smartphones och har internet tillgängligt stora delar av dygnet. Lundqvist hävdar också att dessa begrepp med fördel kan behandlas inom olika diskurser för att hjälpa elevers förståelse för dem. Lärare F arbetar likt detta synsätt med olika gruppskorporationer och betraktar dessa begrepp ur olika synvinklar under läsårets gång.

Enligt lärare R skall man ha roligt tillsammans inom NO-ämnet och han berättar även att han använder sig av olika hjälpmedel för att ge sina elever chansen att visa sina kunskaper. Jönsson (2010) menar att man som lärare skall sätta sin undervisning i ett större sammanhang för att få in världen utanför i klassrummet. Likt detta kan lärare R's hjälpmedel hjälpa elever att få ett vidare perspektiv på sina kunskaper och få in samhället i klassrummet.

Fortsatt forskning

För att göra denna studie mer övergripande skulle jag behöva gå upp med exempelvis enkäter som på så vis kan täcka flera skolor samtidigt som utvalda lärare också intervjuas. För att få en överblick över fler kommuner skulle man kunna utvidga studien till fler områden. Vid användning av enkäter kan man lättare se ett resultat redan vid ingångsstadiet av undersökningen och det blir då en fördel att använda sig av exempelvis cirkeldiagram för att på ett tydligt sätt visa för läsaren hur stor del av lärarna som upplever sig kreativa, till exempel Bryman (2011).

Slutord

Ur mina intervjuer har det framkommit att betygsättning kan påverka lärare på många olika sätt med avseende på motivation, stress och kreativitet. Något de tre begreppen visade sig ha gemensamt var att de alla hade både direkt och indirekt påverkan på lärares arbete. Innan jag intervjuat lärarna hade jag en uppfattning om att deras svar skulle vara mer lika varandra. Exempelvis hade jag förväntat mig att samtliga skulle uppge att de var stressade i samband med betygsättning och att betygsättning inte skulle påverka deras motivation, men det visade sig finnas en variation även där. Att de intervjuade lärarna fått sätta ord på hur de upplever att betygsättningen påverkar deras arbetssätt kan hjälpa dem att i fortsättningen se över vilka arbetssätt som de anser fungera för dem och vilka som får dem att uppleva exempelvis stress.

Referenser

- Andersson, B. (2008). *Grundskolans naturvetenskap: helhetssyn, innehåll och progression*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, H. (1999). *Varför betyg? Historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur.
- Asp, M., & Ekstedt, M. (2014). Trötthet, vila och sömn. I A-K. Edberg & H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder. Hälsa och ohälsa* (s. 363-419). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Egidius, H. (1994) *Kunskapsrelaterade betyg*. Malmö: Gleerups.
- Eriksen, H. R., & Ursin, H. (2013). Kognitiv stressteori. I B. Arnetz & R. Ekman (Red.), *Stress: gen, individ, samhälle* (s. 25-34). Stockholm: Liber.
- Gardner, H. (1995). *Skapande genier: de sju intelligenserna sedda genom sju framstående människors liv : Freud, Einstein, Picasso, Stravinskij, Eliot, Graham, Gandhi*. Jönköping: Brain Books
- Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå: om lärande på människans villkor*. (1. utg.) Stockholm:
- Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Hämtad 2014-11-20 från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fsk%2Folbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1839
- Jönsson, A. (2013). *Lärande bedömning*. Johanneshov: TPB.
- Klapp Lekholm, A. (2010). *Bedömning för lärande: - en grund för ökat kunnande*. Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet.
- Lundgren, M. & Lökholt, K. (2006). *Motivationshöjande samtal i skolan: att motivera och arbeta med elevers förändring*. (uppl 1). Lund: Studentlitteratur.
- Lundqvist, E. (2009). *Undervisningssätt, lärande och socialisation: analyser av lärares riktninggivare och elevers meningsskapande i NO-undervisning*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala Universitet
- Nationalencyklopedin. (2014). *Stress*. Hämtad 2015-05-02, från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/stress>
- PISA. (2012). *15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*. Hämtad 2015-05-02, från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3126.pdf%3Fk%3D3126
- Ringsberg, K. C. (2014). Livsstil och hälsa. I F. Friberg & J. Öhlén (Red.), *Omvårdnadens grunder*. Sida 21

Perspektiv och förhållningssätt (s. 388-416). Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2014). *Betygsskalan A-E*. Hämtad 2015-04-16, från URL <http://www.skolverket.se/bedomning/2.7039/betygsskalan-a-e-1.182113>

Skolverket (2008). TIMSS 2007. *Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv* (Rapport 323), s. 32-48, 58-70. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Socialstyrelsen. (2009). *Folkhälsorapport 2009*. Hämtad 2015-05-02, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8495/2009-126-71.pdf>

Svenska akademiens ordbok. (2014). *Motivation*. Hämtad 2015-05-02, från <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Tangen, H., & Conrad, C. (2009). *Skapa och bygga hälsa på arbetsplatsen*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2015-05-21, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

Bilaga 1

Intervjufrågor

Fråga 1:

”Berätta lite om din undervisning i no-ämnena”

Fråga 2:

”Vad påverkar din undervisning i no-ämnena?”

Fråga 3:

”På vilket sätt påverkar betygsättning din

- motivation
- stress
- kreativitet”

Fråga 4:

”Är det något annat du vill tillägga?”